

Organisering, ansvar og oppgavefordeling

Mandat for vannområde Randsfjorden

Versjon 7.11.2019

Samarbeid for bedre vannmiljø

Forord

Vannområde Randsfjorden er en utvidelse og videreføring av pilotområdet vannområde Hadeland. Styringsgruppa i Randsfjorden vannområde vedtok 29.9.2015 å videreføre arbeidet i ytterligere 3 år, med foreløpig sluttdato 1.5.2019. Videreføring til 31.12.2021 ble vedtatt i styringsgruppa og deltakerkommunene høsten 2018. Styringsgruppa ga i den forbindelse en anbefaling om at prosjektet bør følges opp ytterligere utover 2021, og at det da bør vurderes lengre prosjektperioder eller fast stilling.

Det har ikke foreligget et tydelig mandatdokument for arbeidet, og behovet for dette har blitt stadig tydeligere. Dette mandatdokumentet ble vedtatt av styringsgruppa 14.11.2019. Vannområdets eierkommuner orienteres om mandatet og oppfordres til å ta det opp til politisk behandling. Mandatdokumentet er gjeldende fra 1.3.2020.

Som en konsekvens av regionreformen vil vannregion Vest-Viken (som vannområde Randsfjorden pr nå tilhører) oppløses, og vannområdene i Drammensvassdraget, inkl vannområde Randsfjorden, vil overføres til den nye Viken og Innlandet vannregion. I de tilfeller hvor vannregionen er benevnt med navn i dette dokumentet er det nye navnet, *Viken og Innlandet vannregion*, benyttet. Det samme gjelder i tilfeller der fylkeskommunen er omtalt med navn, da nye navn *Innlandet* og *Viken* er benyttet.

Gran, 14.11.2019

Leder av styringsgruppa

1. Innledning

1.1. Hjemmelsgrunnlag og planarbeidet

Vanndirektivet ble gjort gjeldende i norsk lovverk gjennom forskrift om rammer for vannforvaltning (vannforskriften) som trådte i kraft 1. januar 2007 (St.prp. 75 (2007-2008)). Vannforskriften er hjemlet i vannressursloven (§§ 9, 65), forurensningsloven (§9), plan- og bygningsloven (pbl) (§§ 3-6, 8-1, 9-7), naturmangfoldloven (§26a).

Klima- og miljødepartementet har koordineringsansvaret for vannforskriften på nasjonalt nivå. Arbeides samordnet med øvrige departementer som har myndighet for vann etter eget sektorlovverk.

Koordineringsansvar:

Nasjonalt	Klima- og miljødepartementet
Direktoratsnivå:	Miljødirektoratet
Regionalt:	Fylkeskommunene som f.o.m 1.1.2010 er utpekt til vannregionmyndighet

Et viktig formål med vannforskriften er å sikre en mer helhetlig og økosystembasert vannforvaltning i Norge ved utarbeiding av helhetlige, sektorovergrepene, regionale vannforvaltningsplaner og tiltaksprogrammer i henhold til vandedirektivet. Vannforvaltningen skal virke på tvers av sektorer og administrative grenser, være systematisk og målrettet, kunnskapsbasert og tilrettelagt for bred medvirkning.

Vannforskriftens (vf) § 23. (*organisering av arbeidet i vannregionen*) gir vannregionmyndigheten (utpekte fylkeskommuner) i samarbeid med vannregionutvalget muligheten til å dele vannregionen opp i hensiktsmessige vannområder. Vannområdet Randsfjorden i Innlandet og Viken vannregion er et resultat av en slik inndeling.

Det fremgår av vannforskriften § 29 siste ledd at:

«Godkjente forvaltningsplaner skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i vannregionen, jmfør plan- og bygningsloven §8-2».

Planforslag som er i strid med godkjent regional vannforvaltningsplan, herunder de miljømålene som planen setter, og kravene i vannforskriften § 12 for å tillate ny aktivitet eller nye inngrep, er grunn for vurdering av om innsigelse skal fremmes.

Sektormyndighetene har ikke bare ansvar for å følge opp miljømål og tiltak, de må også sørge for informasjon og kunnskap som er viktig for arbeidet med oppdatering av planer og tiltaksprogram.

2. Sektorenes ansvar

Sektormyndighetenes ansvar er beskrevet i vannforskriften og i tilhørende veiledningmateriell.

Kommunenes plikter er konkret beskrevet på www.miljokommune.no under tema [vannforvaltning](#).

Statlig, kommunal- og fylkeskommunal sektor har innenfor sine sektorområder ansvar for å utrede

forslag til tiltak, samt å utrede premissene for fastsettelse av miljømål (vf § 22 siste ledd). Alle aktuelle sektorer skal jamfør (vf) § 22 og (pbl) § 8-3 bidra i prosessen med utarbeidelse av de regionale vannforvaltningsplanene, med tilhørende tiltaksprogram (vf) § 25.

Vedtak om gjennomføring av tiltak treffes av ansvarlig myndighet etter gjeldende sektorlovverk, og regional vannforvaltningsplan med tilhørende tiltaksprogram¹ (miljømålet, forslag til tiltak) skal legges til grunn for sektormyndighetens saksbehandling.

Sektorenes saksbehandling skal gi ytterligere avklaring og vurdering av fordeler og ulemper før endelig beslutning om gjennomføring blir tatt, og dersom det blir aktuelt å fravike forutsetningen i vannforvaltningsplanen skal dette rapporteres og begrunnes i Vann-Nett. Alle tiltak skal være iverksatt innen 3 år etter at den godkjente planen foreligger (vf § 25).

2.1. Kommunenes og vannområdets oppgaver

Kommunene og vannområdet skal være pådrivere lokalt for at målene i vannforskriften nås. Innsjøer, elver og grunnvann skal i henhold til vannforskriften oppnå god økologisk og kjemisk tilstand. En viktig del av arbeidet er å fremskaffe et godt kunnskapsgrunnlag om hva som påvirker vannforekomstene lokalt og bidra til at dette legges til grunn for ulike myndigheters beslutningsgrunnlag. Kommunene er blant annet gjennom miljøinformasjonsloven (§§ 8, 9 og 10) og forurensingsloven (§ 48) forpliktet til å kjenne til miljøtilstanden i egen kommune (se www.miljokommune.no).

Kommunenes hovedoppgaver inn i vannområdearbeidet består blant annet av følgende:

- ④ Følge opp forpliktelsene etter vannforskriften
- ④ Forankre vannforvaltningsarbeidet i kommunens planverk
- ④ Bidra til en helhetlig og samordnet overvåkning av vannforekomstene i samråd med Fylkesmannen
- ④ Utrede og komme med forslag til avbøtende og forebyggende tiltak hvor kommunen er sektormyndighet
- ④ Holde oversikt over hvilke tiltak som gjennomføres innen kommunal sektor og rapportere dette til vannområdet, vannregionmyndigheten og nasjonalt rapporteringssystem. Kostnader for tiltak og forventede effekter skal inngå i rapporteringen.
- ④ Stimulere sektormyndighetene og tiltakshavere til å gjennomføre tiltak som er nødvendige for å oppnå vannforskriftens mål
- ④ Ved saksbehandling (inkludert høringssvar) av vannmiljørelevante saker skal kommunene sørge for at relevant kunnskapsgrunnlag fra vannområdet legges til grunn i saksutredningene jf. plan og bygningsloven § 8-2. I spesielt relevante saker bør daglig leder for vannområdet få kopi og det bør opprettes dialog og samarbeid om sakspapirer.
- ④ Vannområdet, ved daglig leder, skal støtte kommunene faglig i kommunenes daglige saksbehandling av vassdragsrelaterte saker eksempelvis plansaker, rullering av hovedplan avløp, kommuneplaner, regionalt miljøprogram, SMIL-strategi, vassdragsinngrep, erosjonssikring og lignende.

¹ Regionalt tiltaksprogram er utarbeidet med grunnlag i de lokale tiltaksanalysene og alle tiltak ligger i www.vann-nett.no.

2.2. Fylkeskommunenes oppgaver

I hver vannregion er en fylkeskommune utpekt som vannregionmyndighet. Vannregionmyndigheten har prosessansvar og fungerer som koordinerende ledd mellom nasjonale myndigheter og de lokale vannområdene innen vannregionen. Vannregionmyndigheten skal gi nødvendige rammer og veiledning for organisering og gjennomføring av arbeidet i vannområdet, og legge til rette for at dette skjer på en faglig forsvarlig måte og innenfor nasjonale frister. Innlandet fylkeskommune er representert i vannområde Randsfjordens styringsgruppe og arbeidsutvalg, og kan ved behov også delta i faggrupper. Pr 2019 er Buskerud fylkeskommune vannregionmyndighet for vannregion Vest-Viken. Fra 1.1.2020 blir Viken fylkeskommune vannregionmyndighet, og vannområde Randsfjorden flyttes over i den nye store *Viken og Innlandet vannregion*.

Økonomisk støtte til arbeidet i vannområdene

Både vannregionmyndigheten og fylkeskommuner som ikke er vannregionmyndighet mottar årlig midler fra Miljødirektoratet til plan- og prosessarbeid og støtte til vannområdene.

2.3. Fylkesmannens oppgaver

Fylkesmannen i Innlandet bidrar med blant annet koordinering av kunnskapsgrunnlaget og miljøfaglige vurderinger av vannforekomstene og overvåkningsprogrammer.

I vannforskriftens § 15 omtales fylkesmannen i forbindelse med karakterisering, vurdering av miljøpåvirkning og økonomisk analyse:

«Fylkesmannen som miljøfaglig ansvarlig og rådgiver har ansvaret for å oppdatere kunnskapsgrunnlaget i Vann-Nett, i samråd med berørte sektormyndigheter, fylkeskommuner og kommuner»

I vannforskriftens § 18 omtales fylkesmannen i forbindelse med overvåkningsprogram:

«Fylkesmannen som miljøfaglig ansvarlig og rådgiver har ansvaret for å koordinere overvåkning og for registrering av overvåkingsdata i Vann-Nett, i samråd med berørte sektormyndigheter, fylkeskommuner og kommuner»

Fylkesmannen er sektormyndighet for flere myndighetsområder.

Økonomisk støtte til arbeidet i vannområdene

Fylkesmannen mottar årlig statlige midler til overvåkning, problemkartlegging og andre fagrelaterte prosjekter fra Miljødirektoratet. Vannområde Randsfjorden får årlig stor praktisk og økonomisk støtte i forbindelse med overvåkning.

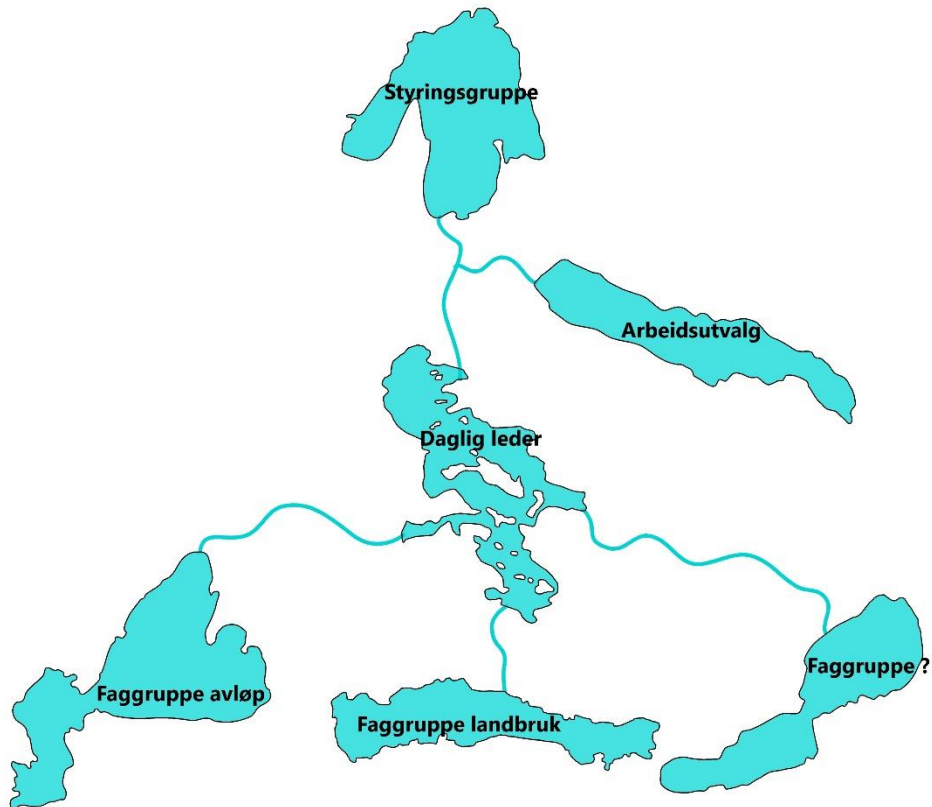
3. Organisering av vannområdet

3.1. Organisering

Vannområdets arbeid er organisert i ulike grupper (figur 1). Vannområdets styringsgruppe legger rammene for arbeidet til daglig leder, arbeidsutvalget og faggruppene.

Vannområdet kan ved behov opprette en referansegruppe for å legge opp til medvirkning og forespørsel om relevante innspill til arbeidet, se avsnitt om medvirkning.

Figur 1. Skisse over vannområdets organisering i ulike grupper.

3.2. Oppnevning av representanter og varighet for lederverv

Kommunen har ansvar for at det oppnevnes representanter (fast representant og vara) til vannområdets styringsgruppe og faggrupper. Styringsgruppa velger selv representanter til arbeidsutvalget. Andre sektormyndigheter, fylkesmannen og fylkeskommunen oppnevner representanter etter egne retningslinjer. Endringer av representanter meldes til daglig leder. Leder- og nestlederverv for styringsgruppe og faggruppene velges for ubestemt tid.

Det er ønskelig at hver kommune har politisk representasjon i vannområdets styringsgruppe, men kommunen kan velge å være representert med rådmann eller tilsvarende. Kommunene har ansvar for å utnevne representanter. Politiske representanter velges for aktuell valgperiode.

Leder- og nestleder for styringsgruppa velges for valgperioden.

3.3. Eierskap og stemmerett

Vannområde Randsfjorden er finansiert gjennom spleiselag mellom kommunene Etnedal, Nordre Land, Søndre Land, Gran, Lunner og Jevnaker, samt med statlige øremerkede midler. De betalende kommunene eier vannområdet og har stemmerett.

3.4. Styringsgruppa - Vannområdeutvalget

Styringsgruppa (Vannområde utvalget = VOU) skal bestå av politiske og/eller administrative representanter, fortrinnsvis fra politisk og/eller administrativ ledelse fra hver av eierkommunene, samt en representant fra fylkeskommunen og fylkesmannen.

Gruppa velger selv leder og nestleder.

Dersom det ikke er enstemmighet om vedtak i styringsgruppa, avgjøres disse ved avstemming (simpelt flertall). Det er representant fra eierkommunene som har stemmerett. Ved stemmelikhet har leder (eventuelt møteleder ved leders forfall) dobbeltstemme. Styret er beslutningsdyktig når minst halvparten av representantene med stemmerett inkludert leder eller nestleder er til stede.

Den faste representanten skal ved forfall sende møteinnkalling til vararepresentant med kopi til daglig leder. I tillegg til kommunene deltar én representant fra Innlandet fylkeskommune og én representant fra Fylkesmannen i Innlandet som prosessansvarlig og observatør. Styringsgruppa kan ta stilling til om vannregionmyndigheten, Viken fylkeskommune, også bør få en plass i styringsgruppa. Randsfjordforbundet skal gis mulighet til å møte som observatør, samt få tilsendt referater.

Daglig leder deltar som sekretær for styringsgruppa. Ved frafall av daglig leder skal leder av styringsgruppa utpeke en stedfortreder fra administrasjon, som fortrinnsvis også er deltaker i en faggruppe, alternativt fylkeskommunen.

Styringsgruppas ansvar og oppgaver:

- ④ Ansvar for den overordnede fremdriften, fastsette årlige rammer slik at arbeidet organiseres på en hensiktsmessig måte og i tråd med føringer og bestillinger fra sentrale myndigheter og vannregionmyndigheten, og forankre dette i kommunene.
 - Vedta finansiering og fordeling av kostnader, budsjett og fastsettelse av daglig leders lønn.
 - Fastsette mandat og organisering
 - Vedta arbeidsplan over hva som skal gjennomføres hvert år med fastsatte frister og milepæler og angivelse av ansvarlige.
- ④ Styringsgruppa kan ikke fatte vedtak som forplikter kommunene utover det som følger av mandatet.
- ④ Representantene skal delta i fora og møter på vannregionnivå etter gjeldende organisasjonsmodell i vannregionen.
- ④ Representanten i styringsgruppa skal være oppmerksom på å ta med seg det som blir sagt i styringsgruppemøtene tilbake til sin kommune. Representanten skal sørge for at aktuelle saker blir fulgt opp med eventuell politisk behandling og forankring i egen instans, eksempelvis årlig politisk behandling av status for vannforvaltningsarbeidet.
- ④ Representanten skal videre ta stilling til tiltaksfremdrift i egen kommune/sector og arbeide for at egen instans følger opp føringer som følger av forvaltningsplan og tiltaksprogram for vannregionen, med underliggende dokumenter.
- ④ Formidle felles initiativ overfor overordnede myndigheter og felles opptreden i relevante saker, hvor dette er hensiktsmessig.
- ④ Ta avgjørelser i prinsipielle spørsmål som ikke er delegert til administrativ gruppe.

- Ⓢ Vedta om vannområdet skal avgi hørings svar. Vannområdet kan i relevante saker avgi høringsuttalelse som er uavhengig av kommunene. En høringsuttalelse fra vannområdet skal være av faglig karakter og skal være godkjent av styringsgruppa. Hørings svaret skal ikke forstås som en høringsuttalelse fra kommunene som inngår i vannområdet, med mindre kommunene har stilt seg bak uttalelsen.

3.5. Daglig leder

Daglig leder av vannområdet er både administrativ og faglig leder for arbeidet. Dette omfatter bl.a. sekretariatsfunksjon og koordinering av arbeidet og oppgavene som er nevnt punktvis under.

Daglig leder er organisatorisk tilknyttet Gran kommune som er vertskommune for stillingen. Daglig leder arbeider for alle eierkommunene og har således en tilknytning til alle kommunene.

Daglig leder for vannområdet bør synliggjøres i den enkelte kommunes organisasjonskart.

Daglig leders ansvar og oppgaver:

- Ⓢ Være koordinator for eierkommunene, arbeide for at kommunene følger opp forpliktelsene etter vannforskriften.
- Ⓢ Utarbeide forslag til budsjett og fremlegge dette for styringsgruppa.
- Ⓢ Følge opp overvåkning av vannkvaliteten i samarbeid med Fylkesmannen.
- Ⓢ Årlig fremskaffe oversikt over status og fremdrift for de ulike sektorenes tiltaksarbeid og rapportere dette til styringsgruppa, vannområdet for øvrig, vannregionmyndigheten, og nasjonale rapportssystemer.
- Ⓢ Være diskusjonspartner/bistå eierkommunene med vannfaglige vurderinger i relevant saksbehandling og politiske saker og kommunale plandokumenter.
- Ⓢ Bistå kommunene i forberedelse av årlig politisk sak om status for vannforvaltningsarbeidet.
- Ⓢ Være pådriver for at det utarbeides nødvendig kunnskapsgrunnlag, gjennomføring av aktuelle prosjekter. Søke om tilskudd til gjennomføring.
- Ⓢ Samarbeide overordnet og på prosjekt-/tiltaksnivå med relevante instanser, eksempelvis nabovannområder, forskningsmiljøer, grunneiere, organisasjoner og lokalbefolkning.
- Ⓢ Gjennomføre anskaffelser ved behov.
- Ⓢ Sammen med styringsgruppa være pådriver overfor sentrale myndigheter.
- Ⓢ Ta initiativ til et møte minimum annethvert år med kommunenes administrative og politiske ledelse – rådmann, aktuelle kommunaldirektører, aktuelle avdelingsledere, aktuelle planleggere, representantene i styringsgruppa og administrativ gruppe. Kommunens oppfølging av vannforskriften skal blant annet være tema i møtet.
- Ⓢ Ta initiativ til at det i starten av en kommunevalgperiode minimum blir holdt innlegg for politiske utvalg og eller kommunestyre og ved behov ansatte i kommunene.
- Ⓢ Være vannområdets representant utad, bidra til informasjonsformidling om arbeidet.
- Ⓢ Vurdere behov for å avgi høringsuttalelser i aktuelle saker.
- Ⓢ Legge til rette for lokal medvirkning og engasjement, gjennom eksempelvis informasjonsmateriell, nettsider eller sosiale medier.

3.6. Arbeidsutvalg

Gruppen består av 3 valgte representanter fra styringsgruppa, samt daglig leder. Medlemmer i faggruppene kan inkluderes ved behov.

Arbeidsutvalgets ansvar og oppgaver:

- Ⓢ Bistå daglig leder i saksforberedelser til styringsgruppemøter.
- Ⓢ Bistå med utarbeidelse av prosess- og høringsdokumenter etter føringer fra vannregionmyndigheten.
- Ⓢ Mulighet for å gjøre mindre budsjettmessige eller prioriteringsmessige avklaringer.

3.7. Faggrupper

Faggrupper etableres ved behov. Vannområdet har pr 2019 opprettet to faggrupper; *landbruk* og *avløp*. Ny faggruppe *plan* vil bli opprettet i 2020. I hver gruppe deltar én representant fra relevant fagetat fra hver eierkommune. I tillegg inviteres Fylkesmannen i Innlandet som fagansvarlig. Fylkeskommunen og statlige sektormyndigheter (NVE og Statens vegvesen) kan inviteres ved behov. I faggruppe landbruk kan representant fra aktuelt bondelag inviteres som observatører. Gruppen velger selv en leder fra en av kommunene. Daglig leder er sekretær for gruppene.

Ansvar og oppgaver:

- Ⓢ Bidra til gjennomføring av vannområdets arbeidsplan og delta i møter som angår vannområdets arbeid.
- Ⓢ Bidra til rapportering av status for tiltak i egen kommune.
- Ⓢ Være fagansvarlige, og bidra med faglige innspill til vannområdets arbeid, være et fora for kunnskapsutveksling og kunnskapsløft.
- Ⓢ Vurdere behov for og foreslå tiltak innen eget fagområde.
- Ⓢ Bidra til å utarbeide handlingsplaner for tiltak og arbeide for at tiltaksplanene følges opp innen eget fagområde i sin kommune/ sektor.
- Ⓢ Kan ved behov vurdere enkeltsaker som har overføringsverdi.
- Ⓢ Foreslå og initiere prosjekter.
- Ⓢ Ansvarlig for å få nødvendige avklaringer, fremskaffe informasjon og forankre kunnskap fra vannområdearbeidet (blant annet om tiltaksbehov) i egen avdeling og hos relevant leder.

3.8. Medvirkning

I forbindelse med arbeidet med regional vannforvaltningsplan bør det legges til rette for medvirkning. Daglig leder vurderer i samråd med arbeidsutvalg og fylkeskommune hvordan dette bør gjøres. Det kan eksempelvis legges opp til folkemøter/temakvelder, informasjonsmateriell, nettsider/sosiale medier, kontakt med organisasjoner eller privatpersoner eller referansegrupper. Eventuelle grupper etableres etter initiativ fra daglig leder.

4. Finansiering og økonomi

4.1. Finansieringsmodell

Vannområdets arbeid (administrasjonskostnader og daglig leder) finansieres av kommunene Etnedal, Nordre Land, Søndre Land, Gran, Lunner og Jevnaker. Randkommunene Øystre Slidre, Gausdal og Nord-Aurdal, som i minimal grad har påvirkninger innen vannområde Randsfjordens nedbørsfelt, er fritatt fra å bidra økonomisk. I tillegg til bidraget fra kommunene finansieres deler av arbeidet ved årlige statlige øremerkede tilskudd via vannregionen, samt ved tilskudd fra Innlandet

fylkeskommune. Tilskuddsmidlenes omfang varierer mellom år. Kommunene som i vesentlig grad har påvirkning på vannmiljøet i vannområdet bidrar økonomisk etter vedtatt fordeling.²

Kommune	Beløp (NOK)
Etnedal	22 800,-
Nordre Land	68 400,-
Søndre Land	68 400,-
Gran	61 200,-
Lunner	30 600,-
Jevnaker	30 600,-

Tabell 1: Årlige kostnader for den enkelte kommune i 2019.

I tillegg til ovenstående kontingent og tilskudd besørger Fylkesmannen i Innlandet finansiering av overvåkingsprogram. Vannområdet bistår ved innspill, fastsettelse og gjennomføring av vannovervåking, sammen med fylkesmannen og Randsfjordenforbundet.

² Fakturering av medlemskontingent kan justeres årlig ut i fra prisstigning og variasjon i statlige og/eller fylkeskommunale tildelinger til drift.